

3. Забужко О. Жінка-автор у колоніальній культурі / Оксана Забужко // Українська мова та література. — 2003. — № 10 (314). — С. 3—11.
4. Забужко О. Казка про калинову сопілку // Забужко Оксана. Сестро, сестро : Повісті та оповідання / Оксана Забужко. — К. : Факт, 2004. — 240 с.
5. Зборовська Н. Повість «Я, Мілена» О. Забужко у «феміністичному» дзеркалі // Зборовська Н. Феміністичні роздуми. На карнавалі мертвих поцілунків / Н. Зборовська. — Львів : Літопис, 1999. — С. 127—133.
6. Карабьова О. Сексуальність як вияв самотності у прозі Оксани Забужко / О. Карабьова // Слово і час. — 2003. — № 7. — С. 76—83.
7. Радько Г. Архетипи та екзистенціали в «Казці про калинову сопілку» Оксани Забужко [Електронний ресурс] / Ганна Радько. — С. 263—269. — Режим доступу : http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAG E_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Files_2013_16_33.pdf.
8. Соколова А. Міфологічний фольклоризм «Казки про калинову сопілку» Оксани Забужко [Електронний ресурс] / Алла Соколова // Фольклористичні зошити. — Ч. 12. — 2009. — С. 131—145. — Режим доступу : <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/18162/08Sokolova.pdf>.

О. МКХИТАРИАН, S. YAREMENKO

Mykolaiv

SPECIFICITY ART MODELING IMAGES OF ANTIPODES IN «THE TALE OF KALYNA FLUTE» BY O. ZABUZHKO

The article examines the characteristics of literary interpretation by O. Zabuzhko folklore and biblical motives of fratricide in «The Tale of Kalina Flute». The peculiarities of the author's artistic are quested in the creation of antagonistic images of Anna-Panna and Alenka-Zmiyuchki.

Key words: image-antipode, feminism, tale, story, myth, Postmodernism.

О. Д. МХИТАРЯН, С. А. ЯРЁМЕНКО

г. Николаев

СПЕЦИФИКА ХУДОЖЕСТВЕННОГО МОДЕЛИРОВАНИЯ ОБРАЗОВ-АНТИПОДОВ В «СКАЗКЕ О КАЛИНОВОЙ СВИРЕЛЕ» О. ЗАБУЖКО

В статье исследуются особенности литературной интерпретации О. Забужко фольклорного и библейского мотивов о братоубийстве (сестроубийстве) в «Сказке о калиновой свирели». Раскрываются особенности художественных поисков автора в процессе создания антагонистических образов Анны-панни и Аленки-Змиючки.

Ключевые слова: образ-антипод, феминизм, сказка, повесть, миф, постмодернизм.

Стаття надійшла до редколегії 14.02.2015 р.

УДК 821.111

Т. В. НАСАЛЕВИЧ

м. Мелітополь

nasalevich.73@mail.ru

ФЕНОМЕН ОБРАЗУ ГОЛОВНОЇ ГЕРОЇНИ РОМАНУ Т. ГАРДІ «ТЕСС ІЗ РОДУ Д'ЕРБЕРВІЛЛІВ»

Стаття присвячена дослідженню феномену образу головної героїні роману Т. Гарді «Тесс із роду д'Ербервіллів». Здійснено спробу діахронічного аналізу образу головної героїні роману. Досліджено фази розвитку образу головної героїні.

Ключові слова: вікторіанський роман, жіноча тема, трансформація образу.

Англійська література XIX століття і, передусім, вікторіанський роман по праву вважаються однією з найзначніших сторінок історії європейської літератури, що викликають постійний науковий інтерес: письменники-вікторіанці, одночасно спираючись на традиції попередників і розробляючи нові теми, мотиви і прийоми, збагатили англійську реалістичну прозу, їх твори стали фундаментом для найва-

жливіших відкриттів англомовної літератури XX століття. При цьому немає сумнівів у тому, що одна з цих ролей у становленні вікторіанського роману і ширше – реалістичної естетики – належить Томасу Гарді. Його переконаність у необхідності зміни ідеологічних настанов доби, громадського устрою, традиційних сімейних норм та принципів, готовність до затвердження нових соціокультурних акцентів знай-

шли цілком закономірне й адекватне вираження в його художній творчості.

Жіноча тема є однією з домінантних у літературному процесі Англії доби вікторіанства (1837–1901 рр.). І хоча певні кроки в розробленні і науковому осмисленні цієї проблеми зарубіжними і вітчизняними літературознавцями вже зроблені, з'ясування характерних особливостей відображення жіночої теми в творчості письменників заслугоує спеціального розгляду. На думку Н. В. Шиминої, необхідний багатоаспектний розгляд художньої інтерпретації жіночої теми в русі літератури, треба виявити характер еволюції художньої концепції особи жінки в її історико-літературному розвитку, дослідити зміни місця в сім'ї і суспільстві в літературно-художній практиці Великобританії [2].

Дослідженням та аналізом роману Томаса Гарді «Тесс із роду д'Ербервіллів» займалися такі зарубіжні вчені, як Л. Девід Сесил (L. David Cecil), Л. Джонсон (L. Johnson), Д. Г. Лоуренс (D. H. Lawrence), В. Вулф (V. Woolf) та інші. На відміну від західного літературознавства, вітчизняне налічує невелику кількість робіт, присвячених романній творчості Т. Гарді. Н. М. Демурова, Т. Г. Покровська, Л. А. Смикалова, Ю. М. Кондратьєв, М. В. Урнов та О. А. Федоров відносять Гарді до критичних реалістів, відзначаючи насичення його романів глибоким соціальним змістом. Н. П. Михальська розглядає своєрідність його творчого методу й акцентує увагу на темі фатуму. С. В. Коршунова відходить від думки про зв'язок концепції трагічного у Гарді і соціальних умов життя в Англії в кінці XIX століття, називає риси міфопоетичної свідомості письменника.

Мета цієї роботи – здійснити діахронічний аналіз феномену образу головної героїні роману Томаса Гарді «Тесс із роду д'Ербервіллів».

«Тесс із роду д'Ербервіллів» – історія недовгого життя простої селянки, милої і привабливої жінки, зганьбленої і занепащеної. У чому ж полягає феномен зображення цієї жінки? Гарді одним із перших письменників того часу показав слабкість норм моралі стосовно жінки. Він змусив по-новому подивитися на жінку, яка скоїла «гріх» не за своєю волею. Роман має свій підзаголовок: «Чиста жінка, правдиво зображена». Послідовно, фаза за фазою – у книзі їх сім, сім періодів в особистій

долі героїні, – простежує автор розвиток подій і духовну еволюцію Тесс, виявляючи причини її трагедії [1, 16].

Тесс – весела, скромна, ніжна дівчина з Блекмурської долини, коли читач уперше зустрічається з нею – на сільському святі Травневого дня:

«She was a fine and handsome girl – not handsomer than some others, possibly – but her mobile peony mouth and large innocent eyes added eloquence to colour and shape. She wore a red ribbon in her hair, and was the only one of the white company who could boast of such a pronounced adornment» [3].

Прихильність автора роману до головної героїні відчуваємо навіть в описі портрета Тесс:

«Phases of her childhood lurked in her aspect still. For all her bouncing handsome womanliness, you could sometimes see her twelfth year in her cheeks, or her ninth sparkling from her eyes; and even her fifth would flit over the curves of her mouth now and then» [3].

Тесс – проста сільська дівчина, але дуже розумна. Цим вона різко відрізняється від своїх простодушних батьків, які посилають її по допомогу до уявного багатого родича:

«Simple Tess Durbeyfield stood at gaze, in a half-alarmed attitude, on the edge of the gravel sweep. Her feet had brought her onward to this point before she had quite realized where she was; and now all was contrary to her expectation» [3].

Із початку Тесс відчула, що цей задум батьків буде згубним для неї. У неї були інші мрії, які вона не змогла здійснити через забобони:

«Having at last taken her course Tess was less restless and abstracted, going about her business with some self-assurance in the thought of acquiring another horse for her father by an occupation which would not be onerous. She had hoped to be a teacher at the school, but the fates seemed to decide otherwise. Being mentally older than her mother she did not regard Mrs Durbeyfield's matrimonial hopes for her in a serious aspect for a moment. The light-minded woman had been discovering good matches for her daughter almost from the year of her birth» [3].

Мати Тесс навіть не захотіла дізнатися про нового родича, до якого відправила доньку. Батьки подумали про це надто пізно:

«...if 'twere the doing again, I wouldn't let her go till I had found out whether the gentleman is really a good-hearted young man and choice over her as his kinswoman» [3].

Здавалося б, немає місця для трагічного конфлікту. Але саме ця властивість, небажання Тесс поступитися своєю правотою, піти на поступки, що хоч би їй обіцяють вигоду, надають їй становищу особливого драматизму. Вона не хоче примушувати д'Ербервілля одружуватися з нею – адже вона його не кохає:

«I suppose – because I don't love you» [3].

Вона не може послухатися поради матері і збрехати Енджелу, щиросердо розповідаючи йому все, вірячи в нього і його почуття.

З цієї миті розпочинається трагедія героїні – увесь її життєвий шлях складається з поневірянь. Тесс тяжко переживає своє «падіння»:

«...her views of life had been totally changed for her by the lesson. Verily another girl than the simple one she had been at home was she» [3].

Її скорбота і пригніченість посилюються через відсутність незалежного судження і протесту: лише сумтно в ній пробивається сумнів, думка про несправедливість, незаслужене покарання за «гріх», про який вона й не мислила, якого сторонилася.

Але Тесс віднаходить у собі сили відродитися після підступного вчинку Алека д'Ербервілля:

«In the course of a few weeks Tess revived sufficiently to show herself so far as was necessary to get to church one Sunday morning. She liked to hear the chanting – such as it was – and the old Psalms, and to join in the Morning Hymn. That innate love of melody, which she had inherited from her ballad-singing mother, gave the simplest music a power over her which could well-nigh drag her heart out of her bosom at times» [3].

Люди в церкві, куди вона пішла після того, як почала отямлюватися після народження дитини, не прийняли її:

«The people who had turned their heads turned them again as the service proceeded; and at last observing her they whispered to each other. She knew what their whispers were about, grew sick at heart, and felt that she could come to church no more» [3].

Героїня знаходить спокій тільки у спілкуванні з природою:

«On these lonely hills and dales her quiescent glide was of a piece with the element she moved in. Her flexuous and stealthy figure became an integral part of the scene. At times her whimsical fancy would intensify natural processes around her till they seemed a part of her own story. Rather they became a part of it; for the world is only a psychological phenomenon, and what they seemed they were» [3].

Потреба бути корисною і незалежною приводить її на польові роботи, і тут, серед трудівників, починають розсіюватися її моральні прикраси, вона психологічно відновлюється і вже здатна спокійно дивиться в очі людям:

«The past was past; whatever it had been it was no more at hand. Whatever its consequences, time would close over them; they would all in a few years be as if they had never been, and she herself grassed down and forgotten» [3].

Коли нужда і забобони слабнуть, життя, що пульсує в Тесс, розквітає, зігрите надією. За короткий час героїня роману перетворюється з наївної сільської дівчини на зрілу жінку:

«Almost at a leap Tess thus changed from simple girl to complex woman. Symbols of reflectiveness passed into her face, and a note of tragedy at times into her voice. Her eyes grew larger and more eloquent. She became what would have been called a fine creature; her aspect was fair and arresting; her soul that of a woman whom the turbulent experiences of the last year or two had quite failed to demoralize» [3].

У Тесс розквітає світле, піднесене почуття. Перед читачем виникає поетичний образ сільської дівчини, доярки на молочній фермі Телботейс. Тесс щиро покохала Енджела і виїшла за нього заміж, але коли той довідався про її минуле, то відмовився від неї. В очах Енджела вона стала іншою людиною, і він не зміг пробачити їй цього перетворення. Коханий Тесс із символічним ім'ям Енджел (Angel – «ангел») виявляється ангелом черстої чесноти:

«O Tess, forgiveness does not apply to the case! You were one person; now you are another. My God – how can forgiveness meet such a grotesque – prestidigitation as that!» [3] – вигукує Енджел. Але насправді він побачив лише зовнішнє – нав'язану суспільством мораль, не розуміючи того, що Тесс зберегла свою душевну чистоту. Він вважав, що героїня прикида-

лася й обманювала, тимчасом як Тесс не здатна на обман, вона просто щиро вірила в кохання, здатне все зрозуміти і пробачити [2, 217]. Енджел не побачив душевну красу і чистоту дівчини. Він довірився не своїм почуттям, а законам суспільства того часу, тому покинув свою дружину і поїхав до Бразилії.

Після того, як героїня розлучається з чоловіком, вона переживає численні негаразди. Розвіюються наївні уявлення героїні, міцніє в ній відчуття свободи, вимога справедливості. Змучена, знову спокушена тим, хто заподіяв їй стільки зла, Тесс стає, до того ж, і мимовільною причиною нещастя близьких їй людей і заради них іде на фатальну жертву. Проте вона не може зрадити собі, тому, що робить її чистою жінкою, і в пориві обурення і відчаю вбиває спокусника, побачивши в ньому причину всіх бід свого занапащеного життя. Наприкінці роману і Тесс буде страчено.

Отже, Тесс – персонаж трагічний. Проте ні пристрасть, ні вольове спрямування, що ламає перешкоди, зіштовхує суперечні інтереси, не володіють нею. Душевна чистота – приваблива і нешкідлива властивість – ось її пафос. Вона готова страждати, покірливо переносити поневіряння долі, займатися найважчою роботою, терпіти кепкування:

«Pedigree, ancestral skeletons, monumental record, the d'Urberville lineaments, did not help Tess in her life's battle as yet, even to the extent of attracting to her a dancing-partner over the heads of the commonest peasantry. So much for Norman blood unaided by Victorian lucre» [3].

Героїня Т. Гарді розуміє, що в житті може покласти тільки на себе, що допомогу їй чекати нізвідки.

T. NASALEVICH
Melitopol

MAIN HEROINE IMAGE PHENOMENON IN THE NOVEL OF T. HARDY «TESS OF THE D'URBERVILLES»

The article is devoted to the investigation of the main heroine image phenomenon in the novel «Tess of the d'Urbervilles». The attempt of the diachronic analysis of the main heroine image is made. The phases of the main heroine image development are under research.

Key words: Victorian novel, feminine theme, image transformation.

T. В. НАСАЛЕВИЧ
г. Мелітополь

ФЕНОМЕН ОБРАЗА ГЛАВНОЙ ГЕРОИНИ РОМАНА Т. ГАРДИ «ТЭСС ИЗ РОДА Д'ЭРБЕРВИЛЛЕЙ»

Статья посвящена исследованию феномена образа главной героини романа Т. Гарди «Тэсс из рода д'Эрбервиллей». Осуществлена попытка диахронического анализа образа главной героини романа. Исследованы фазы развития этого образа.

Ключевые слова: викторианский роман, женская тема, трансформация образа.

Як видно, в романі «Тесс із роду д'Ербервіллів» загибель доброго начала, краси, людяності – не епізод. Тесс – жертва відчайдушного спокусника, приречена стати жертвою назавжди: такий закон – влада грубих і цинічних обставин, що схвалюють зло, на яке привілейована посередність поглядає поблажливо. Від відчаю і безвиході героїня йде навіть на вбивство [1, 327].

Протягом роману його головна героїня змінюється, як змінюється й її перцепція світу. У першій фазі твору Тесс постає перед читачем щирою безтурботною дівчиною, яка протягом життя перетворюється на серйозну жінку, сприймаючи смерть в останній фазі роману як своє визволення.

Тесс має високі моральні принципи, вона суттєво різниться від жінок тієї доби своїм світоглядом. У цьому й полягає феномен зображення образу Тесс.

Перспективою подальшого дослідження, на нашу думку, може бути лінгвостилістичний аналіз образу головної героїні вказаного роману Т. Гарді.

Список використаних джерел

1. Гарди Т. Избранные произведения : в 3 т. / Томас Гарди ; пер. с англ. ; сост. и вступ. ст. Н. Демуровой. — М. : Худож. лит., 1988—1989. — Т. 1. — 1988. — 637 с.
2. Женская проблематика в викторианском романе 1840–1870-х годов: Джейн Остин, Шарлотта и Эмили Бронте, Джордж Элиот [Электронный ресурс] / Н. В. Шимица. — Режим доступа : <http://www.dissercat.com/content/zhenskaya-problematika-v-viktorianskom-romane-1840-1870-kh-godov-dzhein-osten-sharlotta-i-em>.
3. Hardy T. Tess of the d'Urbervilles [Электронный ресурс] / Thomas Hardy. — Режим доступа : <http://www.literaturepage.com/read/tess-of-the-durbervilles.html>.